

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра культурології

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор

(Майя НІКОЛАЄВА)

2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ

Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський) _____
Галузь знань: 03 Гуманітарні науки _____
Спеціальність: 034 Культурологія _____
Освітньо-професійна програма: Культурологія _____

ОНУ
2024

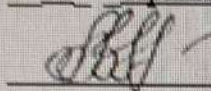
Робоча програма навчальної дисципліни « Філософія культури». Одеса, ОНУ, 2024. 17 с.

Розробники: Сумченко Ірина В'ячеславівна, кандидат філософських наук, доцент кафедри культурології, Левченко Віктор Леонідович, кандидат філософських наук, доцент кафедри культурології

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри культурології

Протокол № 1 від " 30 " серпня 2024 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Віталія ГОТИНЯН-ЖУРАВЛЬОВА)

(Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Погоджено із гарантом ОПП «Культурологія»

(підпис)

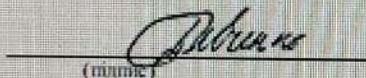
(Ірина СУМЧЕНКО)

(Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету історії та філософії

Протокол № 1 від " 31 " серпня 2024 р.

Голова НМК

(підпис)

(Галина ЛЕВЧЕНКО)

(Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № від " " 20 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № від " " 20 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна форма навчання	заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 5 годин – 150 змістових модулів – 2	Галузь знань <u>03 – гуманітарні науки</u> Спеціальність <u>034 Культурологія</u> Рівень вищої освіти: <u>Перший</u> (бакалаврський)	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
		4-й	5-й
		Семестр	
		6-й	7-й
		Лекції	
		32 год.	30 год.
		Практичні, семінарські	
		28 год.	-
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		90 год.	120 год.
		Форма підсумкового контролю: іспит	

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета. Розкриття сутнісних засад філософії культури, оволодіння системою знань про форми, види та функції теоретичних та практичних аспектів філософії культури, засвоєння найважливіших ідей і концепцій філософії культури.

Завдання. Основними завданнями є:

- ознайомлення здобувачів вищої освіти з основними проблемами сучасної культури;
- розкриття змісту базових теоретичних засад філософії культури, формування здатності самостійно аналізувати явища та процеси культури та використовувати отримані результати на практиці;
- формування у здобувача вищої освіти низку загальних компетентностей, які є достатніми для виконання професійних обов'язків за спеціальністю «Культурологія»;
- забезпечення повного досягнення студентами програмних компетентностей та очікуваних результатів навчання за дисципліною «Філософія культури».

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

а) інтегральної - здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми у галузі професійної діяльності культуролога або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій і методів культурології, а також характеризується комплексністю та невизначеністю умов;

б) загальних (ЗК):

- ЗК 01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- ЗК 02. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- ЗК 07. Здатність працювати автономно;

в) спеціальних (фахових) (СК):

- СК 01. Здатність презентувати результати професійної діяльності в усній та письмовій формі, надавати відповідну аргументацію;
- СК 03. Здатність критично аналізувати культурні явища та процеси з використанням загальнонаукових та спеціальних наукових методів;
- СК 04. Здатність розуміти та інтерпретувати джерела культури (писемні, речові, візуальні) з урахуванням різних контекстів (історичного, соціального, антропологічного, політичного, релігійного, екологічного тощо);
- СК 05. Здатність використовувати різноманітні джерела інформації та методологічний апарат культурології для виявлення, аналізу культурних потреб суспільства;
- СК 08. Здатність створювати аналітичні звіти, розробляти рекомендації та генерувати проекти (культурно-мистецькі, художні та дозвіллієві) щодо об'єктів професійної діяльності, використовуючи актуальну нормативну основу.

Програмні результати навчання (ПРН):

- ПРН 01. Мати навички критичного мислення, викладати у зрозумілий спосіб власні думки, здійснювати їх аргументацію.
- ПРН 02. Аналізувати, коментувати, узагальнювати, наукові та аналітичні тексти культурологічного характеру.
- ПРН 04. Знати та розуміти теоретичні підходи до визначення культури, її проявів та форм існування.
- ПРН 08. Інтерпретувати культурні джерела (речові, друковані, візуальні, художні) з використанням спеціальної літератури та визначених методик, аргументовано викладати умовиводи щодо їх змісту.

У результаті вивчення курсу здобувач вищої освіти повинен

знати:

- основні концепції з філософії культури;
- основні поняття, що характеризують сучасне філософське ставлення до культури.
- зміст творів видатних дослідників з царини філософії культури.

вміти:

- аналізувати різні концепції з філософії культури, співвідносити їх,

- співвідносити загальні філософські категорії та одиничні факти культури, глобальні питання та їх конкретні прояви;
- обґрунтовувати власну позицію та ставлення до аналізованих культурних артефактів.

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль №1. Філософське вивчення культури

Тема 1. Культура як філософська проблема.

Феномен і феноменологія культури. Багатозначність поняття культури. Культура як соціальний і антропологічний феномен. Соціологічна, аксіологічна, психоаналітична, ігрова, символічна, технологічна та інші концепції походження та сутності культури. Уявлення про культуру в античності, середньовіччі, Відродженні. Внесок просвітників і романтиків у виникненні філософії культури. Народження культурфілософії в XIX ст. Культура як вияв людської самосвідомості.

Проблема визначення сутності культури у філософії. Культура та її зв'язок зі світоглядом та цінностями. Вплив культурних форм в розвитку людської особистості. Суперечності між універсальними та локальними культурними моделями. Розуміння культури у контексті глобалізації та локалізму. Роль філософії у інтерпретації культурних феноменів.

Тема 2. Предмет і структура філософії культури.

Філософія культури як ідеальний проект заданої культури (В. Віндельбанд). Філософія культури як дисципліна, що досліджує сутність та значення культури. Взаємозв'язок філософії культури та інших гуманітарних наук. Проблеми інтерпретації культурних феноменів через філософський аналіз

Онтологія культури. Буттєві начала культури. Протиставлення аполонічної та діонісійської культури в європейській традиції (Ф. Ніцше та інші). Методи і принципи досліджень культури: метод протиставлення та метод порівняльного аналізу та аналогії, принцип додатковості. Рациональне та ірраціональне в дослідженні культури.

Метафізика культури. Культура як проблема духу та дух як предмет споглядання в культурі та її осереддя. Філософія культури як аналіз смислів, закладених у культурних практиках. Трансцендентний характер культури. Абсолютне в культурі як її вищий потенціал. Культ і культура. Ієрархічний характер культури. Віра, культ, святиня. Вічні цінності. Естетичні категорії у філософії культури: краса, гармонія, трансцендентність. Антропологічний підхід у філософії культури: людина як культурна істота.

Тема 3. Періодизація культурно-історичного процесу та типологізація культури.

Синхронне та діахронне в дослідженні культури. Культура та історія. Поняття культурно-історичного процесу і його періодизації. Аналіз культурно-історичного процесу в аспектах стадіальності, полілінійності та цивілізаційної відмінності. Періодизація культурно-історичного процесу як засіб упорядкування історичного поступу. Етапи розвитку культури у тих різних цивілізацій. Класифікація культурних епох та їх характерні риси. Вплив історичних подій формування культурних типів. Типологізація культури на основі соціальних, економічних та політичних факторів. Суперечності та синтез у культурних процесах різних періодів. Модернізм та традиціоналізм як типи культурних змін.

Культура як результат взаємодії локальних та глобальних процесів. Співвідношення давніх, середньовічних та сучасних культурних типів. Порівняльний аналіз різних культурних моделей у історичній перспективі. Історичні та сучасні культурні світи, форми і закономірності їх буття. Типологія культур (О. Шпенглер, А. Тойнбі) та типи ментальності (Е. Дюркгейм, К. Леві-Строс, М. Фуко, П. Біцільлі). Принципи типологізації культури (емпіричний підхід; метод «ідеальних типів» М. Вебера), пошуки надсумативного елементу. Стадії культури.

Тема 4. Культура і цивілізація.

Природа і культура. Культура як посередник між природою і свободою (Дільтей). Культура і техніка (О. Шпенглер, Х. Ортега-і-Гасет, Ж. Елюль). Культура як система духовних та матеріальних цінностей людства. Культура та цивілізація у контексті історичного розвитку суспільства. Матеріальні та нематеріальні елементи культури як фундамент цивілізації. Взаємозв'язок культурних і цивілізаційних інститутів.

Культура і цивілізація: співвідношення понять (лінгвофілософський аспект проблеми) та феноменів. Різні типології та класифікації культур та цивілізацій. Діалог культур як основа міжцивілізаційного взаємодії. Різноманітність культурних патернів усередині єдиної цивілізаційної

парадигми. Кризові явища у культурі і натомість технологічного прогресу цивілізації. Співвідношення універсальних та локальних аспектів у культурі та цивілізації. Криза сучасної цивілізації та шляхи її подолання. «Відродження» та «присмерки» в культурі: доля і детермінація культури.

Змістовий модуль №2. Філософські проблеми культури.

Тема 5. Культура і смисл

Культура як простір смислоутворення та символічного буття людини. Культура як пошук смислу. Смисл і смислотворення. Смислові структури і дійсність. Культура як внесення в світ смислу. Смисл світу як онтології різних знаково-символічних систем, форм культури. Сенсові константи у різних культурних парадигмах та традиціях. Взаємозв'язок культурних смислів та ціннісних орієнтацій суспільства.

Смисловий вимір культури в контексті семіотики. Полісемантичність культурних феноменів у контексті філософського аналізу. Проблема смислотворення як проблема іменування (О. Ф. Лосєв, М. Фуко). Проблема мови у філософії культури ХХ ст. Смисл як розуміння. Текст як перехрестя та розсіяння смислів (Р. Барт, П. Рікер). Текст як смислопороджуюча структура. Проблеми інтерпретації. Види об'єктивації смислу в культурі: висловлені та невисловлені смисли. Герменевтика як засіб переводу невисловленого у висловлене. Герменевтика культури у пошуку прихованих смислів та значень.

Культурні коди як носії глибинних смислів існування. Проблема інтерпретації смислів у міжкультурній комунікації. Сенсові домінанти епохи як відбиток культурної самосвідомості суспільства. Символічний капітал культури в аспекті смислопородження. Криза сенсу у сучасній культурі на тлі глобалізаційних процесів.

Тема 6. Символізм культури

Філософія культури як філософія символу (Е. Кассіер). Історіко-філософська традиція про сутність символу. Символ як образ, взятий в аспекті його знаковості. Символ як образна ідея чи ідейна образність. Символізм як елемент культурної традиції. Образи, що асоціюються з певними ідеями та цінностями. Вплив символізму на мистецтво, літературу та архітектуру. Використання символів для вираження прихованих, глибинних смислів. Символи як засіб поєднання матеріального та духовного світів. Прагнення до універсалізації та універсальних смислів через символи.

Символізм як відображення внутрішнього світу особистості та суспільства. Багатомірність і невичерпаність символу. Іконічність символу. Символи як механізми пам'яті культури. Ієрархія символів культури. Символ і архетип (К. Юнг). Прасимволи культури («світове дерево», «хрест», «мандала» тощо). Символ і образ смерті в культурі. Культура і ерос.

Тема 7. Міф у системі культури

Міф як філософська проблема. Залежність міфу від етимології слова (М. Мюллер, О. Потебня). Теорії міфу (Прокл, Шеллінг, Е. Кассіер,). Структура і логіка міфу. Сутність структурного методу в дослідженні міфу (К. Леві-Строс). К.-Г. Юнг і Е. Фромм про глибинний, невичерпний, універсальний смисл, що прочитується в міфах. Міф як слово, висловлення і міф як комунікативна система (Ф. де Соссюр, Р. Барт). Міф як основа культурної ідентичності. Роль міфу у передачі культурних традицій та цінностей. Міф та ритуали, пов'язані з ним, як елементи соціальної організації. Міф як форма колективної свідомості та пам'яті. Міф у контексті філософських та релігійних навчань. Вплив міфу на мистецтво, літературу та театр.

Тема 8. Традиція як культурна реальність

Наступність у розвитку культури. Традиція як механізм культурної наступності між поколіннями. Сутність традиції. Традиція як відчуття злитності неминущого і минулого (Т. Еліот). Повсякчасне відтворення культурної традиції як носія суспільного смислу (Габермас). Культурна традиція як система стійких цінностей, і зразків поведінки.

Проблема раціоналізації традиції (Гуссерль, М. Вебер). Традиція та інновація. Співвідношення традиції та новації у контексті культурної динаміки. Канонічне і неканонічне в культурі. Традиція як форма збереження та трансляції соціокультурного досвіду. Символічний характер традиції у різних культурних практиках. Традиція у ролі основи національної та культурної ідентичності. Ритуал та обряд як матеріальне втілення культурної традиції. Діалектика традиційного та інноваційного у сучасному культурному просторі. Розмаїття традицій як відбиток культурного розмаїття людства.

Проблема «розривів» у європейській культурі (М. Фуко). Поняття традиційної культури. Проблема її трансляції та існування в сучасному світі. Традиція як форма авторитету, як умова розуміння й універсальне середовище його розгортання (Х.-Г. Гадамер). Проблема класичного. Класицизм і модернізм. Модерн та постмодерн як культурні епохи. Традиційні форми культури за умов глобалізаційних процесів.

Тема 9. Культура та гра

«Культура як гра» (Й. Гейзінга) та «гра культури» (філософія постмодерну). Виникнення культури у формі гри. Універсальний потяг живого до гри. Гра як фундаментальний елемент культурогенезу та соціалізації. Культурна значимість ігрових практик у різних історичних епохах. Гра як символічний простір для трансляції культурних і цінностей. Взаємозв'язок між ігровими формами та ритуальними практиками у традиційних суспільствах. Різноманітність культурних функцій гри у тих соціального життя.

Ігрові елементи у художній культурі та мистецтві різних народів. Співвідношення серйозного та ігрового початку у механізмах культурної динаміки. Поняття агону. Культурологічний аспект змагальності та агональності у різних соціокультурних контекстах. Взаємозв'язок між ігровими практиками та формуванням культурної ідентичності.

«Гра в гру» як ознака другої половини ХХ ст. Культурні тексти як предмет відображення. Витвір мистецтва як мережа аллюзій. Розповсюдженість компіляцій і цитування. Феноменологічна концепція гри (О. Фінк). Сміх в культурі. Тема карнавалу. Культура як вистава (Г. де Бор).

Тема 10. Проблема діалогу культур

Діалог культур як основний принцип міжкультурної комунікації. Різні концепції діалогізму. Діалог культур як сполучення різних смислів. Герменевтичні аспекти у розумінні інших культурних традицій. Культурні бар'єри на шляху до повноцінного діалогу цивілізацій. Роль мови у процесі міжкультурної взаємодії.

Проблема культурної ідентичності у контексті глобалізації. Множинність інтерпретацій культурних феноменів у міжкультурному просторі. Діалог і толерантність. Культурне виправдання толерантності (П. Рікер). Проблема мультикультуралізму. Діалог культур і етнічна самотність. Феномен етнокультури. Етнічне, національне, універсальне в культурі.

Межі порозуміння між представниками різних культурних парадигм. Традиції та новації як полюси у міжкультурному діалозі. Загальнолюдські цінності як платформа для діалогу культур. Етичні дилеми при зіткненні різних культурних і уявлень.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
	го	л	п/с	інд	ср	о	л	п/с	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Філософське вивчення культури										
Тема 1. Культура як філософська проблема	15	4	2		9	14	2			12
Тема 2. Предмет і структура філософії культури	17	4	4		9	16	4			12
Тема 3. Періодизація культурно-історичного процесу та типологізація культури	17	4	4		9	14	2			12
Тема 4. Культура і цивілізація	13	2	2		9	16	4			12
Разом за змістовим модулем 1	62	14	12		36	60	12			48
Змістовий модуль 2. Філософські проблеми культури										
Тема 5. Культура і	17	4	4		9	14	2			12

смысл										
Тема 6. Символізм культури	15	4	2		9	16	4			12
Тема 7. Міф у системі культури	15	4	2		9	14	2			12
Тема 8. Традиція як культурна реальність	15	2	4		9	16	4			12
Тема 9. Культура та гра	13	2	2		9	14	2			12
Тема 10. Проблема діалогу культур	13	2	2		9	16	4			12
Разом за змістовим модулем 2	88	18	16		54	90	18			72
Усього годин	150	32	28		90	150	30			120

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Культура як філософська проблема	2
2	Предмет і структура філософії культури	4
3	Періодизація культурно-історичного процесу та типологізація культури	4
4	Культура і цивілізація	2
5	Культура і смысл	4
6	Символізм в культурі	2
7	Міф у системі культури	2
8	Традиція як культурна реальність	4
9	Культура та гра	2
10	Проблема діалогу культур	2

6. Теми практичних занять

Практичні заняття не передбачені.

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин	
1	Культура як філософська проблема /1, 2	9	12
2	Предмет і структура філософії культури /1, 2	9	12
3	Періодизація культурно-історичного процесу та типологізація культури /1, 2	9	12
4	Культура і цивілізація /1, 2	9	12
5	Культура і смысл /1, 2	9	12
6	Символізм в культурі /1, 2	9	12
7	Міф у системі культури /1, 2	9	12
8	Традиція як культурна реальність /1, 2	9	12
9	Культура і гра /1, 2	9	12
10	Проблема діалогу культур/1, 2		
	Разом	90	120

До самостійної роботи відноситься:

[1] – підготовка до семінарських занять;

[2] – конспектування першоджерел.

9. Методи навчання

Під методами навчання розуміють способи навчальної роботи викладача та організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів з метою вирішення різноманітних дидактичних завдань, спрямованих на оволодіння матеріалом, який потрібно засвоїти. У ході читання дисципліни використовуються методи навчання, які притаманні системі вищої академічної освіти. Серед них

найтрадиційнішим залишається пояснювально-ілюстративний метод, у межах якого викладач допомагає здобувачам здобути знання завдяки аудиторній роботі. Вона поділяється на дві складові – засвоєння теоретичного матеріалу під час прослуховування лекцій та практичних занять, на яких студенти репродукують отримані знання і демонструють вміння засвоїти матеріал, запропонований викладачем для самостійного опрацювання.

Окрім вищевикладеного методу, використовується метод проблемного викладення. Він допомагає, використовуючи практику активної полеміки, формувати вміння здобувача критично ставитися до вивченої літератури, заслуханих на семінарах рефератах і доповідях, лекційного курсу. Викладач, поставивши навчальне завдання, формулює пізнавальну мету, а потім, розкриваючи систему доведень, порівнюючи погляди, різні підходи, показує спосіб розв'язання поставленого завдання. Вивчаючи окремі теми, використовується й дослідницький метод, який передбачає організацію активного пошуку розв'язання висунутих пізнавальних завдань, аналізуючи відео-фотоматеріали й роблячи самостійні висновки.

10. Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

1. Методи поточного \ періодичного контролю: усне опитування, оцінювання доповідей та презентацій.

2. Підсумковий контроль: іспит в усній формі.

Протягом засвоєння навчальної дисципліни здобувачі мають можливість накопичувати бали за рахунок виконання різних форм роботи. Вони порівно розподіляються, а потім підсумуються.

Змістовий модуль:

- робота на лекціях та семінарських заняттях (84 балів);
- захист реферату (8 балів);
- перевірка есе (8 балів).

Критерії оцінювання результатів навчання. Критерій оцінювання – це ознака, на основі якої проводиться оцінювання будь-чого і яка є мірою оцінки. Критерії оцінювання визначаються за допомогою якісних показників та ознак, що демонструють рівень сформованості навчальних досягнень здобувачів вищої освіти і трансформуються в оцінку згідно затверджені шкали. Результати академічної успішності студентів виставляються у вигляді оцінки за національною шкалою, 100-бальною та шкалою ЄКТС.

У таблиці нижче наведено загальні критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти:

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно 90 - 100	У повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано викладає під час усних виступів; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань.	Повно та ґрунтовно засвоїв всі теми навчальної програми, вміє вільно та самостійно викласти зміст всіх питань програми навчальної дисципліни, розуміє її значення для своєї професійної підготовки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуального завдання при виконанні самостійного завдання, повністю виконав усі завдання кожної теми та поточного контролю в цілому.
Добре 85 - 89	Недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв окремі питання робочої програми. Вміє самостійно викласти зміст основних питань програми навчальної дисципліни.	Виконав завдання кожної теми та поточного контролю в цілому, має стійкі навички виконання завдання.
Добре 75 - 84	Недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв деякі теми робочої програми, не вміє самостійно викласти зміст деяких питань програми навчальної дисципліни.	Окремі завдання кожної теми та поточного контролю в цілому виконав не повністю.
Задовільно 70 – 74	Володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює	Засвоїв лише окремі теми робочої програми. Не вміє вільно самостійно

	певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.	викласти зміст основних питань навчальної дисципліни Окремі завдання кожної теми контролю не виконав.
Задовільно 60 - 69	Засвоїв лише окремі питання навчальної програми. Не вміє достатньо самостійно викласти зміст більшості питань програми навчальної дисципліни.	Виконав лише окремі завдання кожної теми та контролю в цілому.
Незадовільно з можливістю повторного складання 35 - 59	Володіє навчальним матеріалом поверхнево й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; під час відповіді допускає суттєві помилки.	Не засвоїв більшості тем навчальної програми не вміє викласти зміст більшості основних питань навчальної дисципліни. Не виконав більшості завдань кожної теми та контролю в цілому.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни 0-34	Не володіє навчальним матеріалом.	Не засвоїв навчальної програми, не вміє викласти зміст жодної теми навчальної дисципліни, не виконав контролю.

11. Питання для підсумкового контролю

1. Культурологія та філософія культури.
2. Феномен та феноменологія культури. Багатозначність поняття культури. Основний предмет філософії культури.
3. Генезис та культурний контекст філософії культури.
4. Передісторія філософії культури (античність, середньовіччя, Відродження).
5. Сутність класичного ставлення до культури.
6. Образ культури у філософії французького Просвітництва.
7. Філософія культури Дж. Віко.
8. «Культура» у філософії німецького Просвітництва.
9. Філософія культури І. Канта.
10. Г. Гегель та його філософія культури.
11. Образ культури у романтизмі.
12. Марксистська концепція культури.
13. Сутність некласичного ставлення до культури.
14. Філософія культури Ф. Ніцше.
15. Герменевтика як засіб розуміння культурних феноменів у концепції У. Дільтея.
16. Філософія культури Зіммеля.
17. Філософія культури Ріккєрта.
18. Філософія культури як ідеальний проект заданої культури (В. Віндельбанд).
19. Морфологія символічних форм культури у філософії Е. Касієра.
20. «Культура» в теорії та практиці структуралізму.
21. Структурна антропологія К. Леві-Строса.
22. Функціоналістська модель соціальної взаємодії Т.Парсонса та його уявлення про культуру.
23. Образ культури у дзеркалі психоаналізу.
24. Символ та архетип (К. Юнг). Прасимволи культури.
25. Франкфуртська модель філософії культури.
26. Людина перед викликом долі: екзистенціалісти про культуру.
27. Проблема мови у філософії культури ХХ ст.
28. Постструктуралізм та його вплив на розвиток теорії та філософії культури.
29. Образ культури у філософії постмодернізму.
30. Філософія культури М. Фуко.

31. Деконструкція як засіб аналізу культури.
32. Симулякри Делеза та Бодріара: спільне та відмінне
33. Смысловий вимір культури в контексті семіотики. Проблема смислотворення в філософії культури.
34. Проблеми інтерпретації. Види об'єктивації смислу в культурі.
35. Символи як механізми пам'яті культури. Ієрархія символів культури.
36. Міф як філософська проблема. Теорії міфу.
37. Міф як слово, висловлення і міф як комунікативна система (Ф. де Соссюр, Р. Барт).
38. Проблема міжкультурної комунікації. Діалог культур і етнічна самобутність. Етнічне, національне, універсальне в культурі.
39. Концепти «простору» та «часу» як базові орієнтири філософської самосвідомості культури.
40. Поняття «культурний простір» та його історичні трансформації.
41. Проблема «культурних кордонів», її історичні підстави та типи розв'язання; сучасна інтерпретація.
42. Культура як система. Особливості сучасної системи культури.
43. Культура як гра.
44. Проблема глобалізації та втрати ідентичності. Антиглобалістський рух.
45. Постлюдина: виклики культури майбутнього.
46. Проблема взаємодії традиційної та глобальної культур.
47. Світ без обмежень: лібертаріанство.
48. Арт-хауз кінематограф та постмодерне бачення культури.
49. Проблема свободи вибору та детермінізму у філософії культури.
50. Людина та її культурна ідентифікація.
51. Людина у системі інтернет-культури.

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі

ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ

Види навчальної роботи	Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2		
	Кількість балів за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів (максимальна)	Кількість балів за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів (максимальна)
Поточний контроль на лекціях	1	7	7	2	9	9
Семінарські заняття	4	6	24	4	8	32
Разом			31			41
Разом			62			

Оцінка самостійної роботи:						
Реферат	9	1	9			
Есе				9	1	9
Разом	18					
Екзамен	20					
Підсумкова сума балів	100					

Поточний контроль										Підсумкове есе	Підсумковий контроль (іспит)	Сума балів
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2						18	20	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10			
8	7	8	8	7	7	7	7	6	7			
Усього за модулем 1: 31				Усього за модулем 1: 41								

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
85-89	B	добре
75-84	C	
70-74	D	
60-69	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Навчально-методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія культури». Одеса: ОНУ, 2024. 14 с.
2. Плани семінарських занять.

14. Рекомендована література

Основна

1. Кириленко К. М. Філософія культури. Словник. К. : Агентство Україна, 2018. 278 с.
2. Колот А. М. Праця ХХІ: філософія змін, виклики, вектори розвитку. К.: КНЕУ ім. Вадима Гетьмана, 2021. 320 с.
3. Сінкевич О. Б. Соціальні практики масової культури: ідентифікаційний дискурс : монографія / М-во освіти і науки України, Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів : ЛНУ, 2015. 359 с.
4. Сумченко І.В. Культура як система моральних цінностей: аналіз причин виникнення // Культурологічний альманах. Вип. 1 (9), 2024, С.310-316. Фахова, категорія «Б». (у співавторстві з Готинян-Журавльовою В.В.).
5. Сумченко І.В. Культура як система цінностей в розумінні наших пращурів та в розумінні сучасної людини // Актуальні проблеми філософії та соціології. 2023. Випуск 45, Фахова, категорія «Б» (у співавторстві з Готинян-Журавльовою В.В.).
6. Сумченко І.В. Особливості філософської інтерпретації поняття «культура» // Х Уйомовські читання (2022) : матеріали Наукових читань пам'яті Авеніра Уйомова. Одеса: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2022. С.93-95.
7. Сучасна культурологія: постмодернізм у логіці розвитку української гуманістики: колект. монографія / за заг. ред. проф. Ю. С. Сабадаш. К.: Ліра-К, 2021. 431 с.
8. . Філософія: навч. посібник / [за заг. ред. проф. О. П. Тімченка]. Львів : Видавництво «Растр-7», 2015. 360 с.
9. Філософія культури: основні поняття, напрями, персоналії [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ / [Т. В. Андрущенко та ін.] ; за заг. ред. Тимошенка М. О. ; Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. - Київ ; Чернівці : Букрек, 2020. - 623 с.
10. Шабанова Ю. О. Філософія культури: підручник. Дніпро : ЛІРА, 2019. 240 с.

Додаткова

1. Арндт Х. Між минулим і майбутнім / пер. з англ. Вілен Черняк. Київ : Дух і Літера, 2002. 321 с.

2. Бистрицький Є. Конфлікт культур і філософія толерантності. 2002. № 25. С. 59-78.
3. Бодрійяр Ж. Симулякри і симуляція. К.: ОСНОВИ, 2004. 230 с.
4. Габермас Ю. Філософський дискурс Модерну. К.: Четверта хвиля, 2001. 424 с.
5. Гатальська С. М. Філософія культури. Київ : Либідь, 2005. 328 с.
6. Ідея культури: виклики сучасної цивілізації / Є. К. Бистрицький, С. В. Пролеєв, Р. В. Кобець, Р. В. Зимовець. К.: «Альтерпрес», 2003. 192 с.
7. Кассіре́р Е. Символ // Філософсько-антропологічні читання'97. К.: 2000. С. 265–288.
8. Ліотар Ж.-Ф. Ситуація постмодерну // Філософська і соціологічна думка. 1995. № 5-6. С. 15–38.
9. Сумченко І.В. Природа та культура в творчості Ж.-Ж. Руссо // Abstracts of VI International Scientific and Practical Conference. SH SCW "NEW ROUTE" Athens, Greece. 2020. Р. 46-50.
10. Універсальні виміри української культури. Одеса: Друк, 2000 р. 216 с.

15. Електронні інформаційні ресурси

Бібліотека ОНУ ім. І.І. Мечникова - <http://lib.onu.edu.ua/>
 Бібліотека ім. Максимовича КНУ ім. Т.Шевченка - <http://lib-gw.univ.kiev.ua/>
 Інститут філософії ім. Г.Сковороди - <http://www.filosof.com.ua/>
 Найвидатніші філософи світу та України www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/dict.html
 Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського - <http://www.ognb.odessa.ua/>
 Одеська національна наукова бібліотека <http://odnb.odessa.ua> -
 Одеська обласна універсальна наукова бібліотека ім. М. С Грушевського - <https://biblioteka.od.ua>
 Сайт ОНУ ім. І.І.Мечникова - <http://www.onu.edu.ua/ru/index.html>
 Філософська енциклопедія Станфордського університету. (англійською мовою) - <http://plato.stanford.edu/>
 Філософська Інтернет-енциклопедія. (англійською мовою) - <http://www.utm.edu/research/iep/>

Плани семінарських занять з дисципліни «Філософія культури»

Тема 1. Культура як філософська проблема

1. Уявлення про культуру в античності, в епоху середньовіччя та Відродження.
2. Становлення теорії культури в європейській філософії доби Просвітництва.

Тема 2. Предмет і структура філософії культури

1. Неоромантична трактовка культури «філософії життя» (Ф. Ніцше):
  - а) аполонівське та діонісійське начало в європейській культурі;
  - б) міфологізм Ф. Ніцше;
  - в) ніцшеанська ідея вічного повернення.

Тема 3. Періодизація культурно-історичного процесу та типологізація культури

1. Герменевтика як метод розуміння культурних феноменів у концепції В. Дільтея.
2. Культурологічний смисл концепції «життєвого світу» Е. Гуссерля.

Тема 4. Культура і цивілізація

1. Циклічні концепції розвитку культури (О. Шпенглер, А. Тойнбі).
2. Критика О. Шпенглером європоцентризму та панлогізму як методів пізнання історії та культури.
3. Морфологія культури в концепції О. Шпенглера.

Тема 5. Культура і смисл

1. Проблема смислу в філософії та гуманітарної думки ХХ ст.
2. Основні семіотичні категорії в філософії культури.
3. Знак, значення, смисл.

Тема 6. Символізм в культурі

1. Проблема символу в філософії ХХ ст.
2. Філософія культури Е. Кассіра як філософія символу.
3. Символ і архетип в юнгіанстві.

Тема 7. Міф у системі культури

1. Проблема міфу в контексті ідеї універсальності культури.
2. Структуралізм і деконструктивізм про сутність міфологічного мислення.
3. Міфологія як універсальна якість культури в концепції О. Лосева.

Тема 8. Традиція як культурна реальність

1. Феномен традиції: філософські обрії.
2. Традиція та інновація.
3. Модерн та постмодерн як культурні епохи.

Тема 9. Культура і гра

1. Проблема гри в філософії ХХ ст.
2. «Культура як гра» (Й. Гейзінга).
3. Тема карнавала. Культура як вистава (Г. де Бор).

Тема 10. Проблема діалогу культур

1. Проблема діалогізму культури в концепції М. Бахтіна.
2. Діалог в концепції культури М. Бубера.
3. Проблема діалогізму культури в концепції О. Розенштока-Хюссі.
4. Діалог і розвиток мислення.